

SMART POWER – PROVOCĂRI ȘI OPORTUNITĂȚI PENTRU EDUCAȚIA ȘI FORMAREA PROFESIONALĂ ÎN INTELLIGENCE

Dorinel-Ioan MOLDOVAN

Ministerul Apărării Naționale

Articolul de față, pornind de la preocupările autorilor români în domeniu, dorește să evidențieze importanța educației și pregătirii profesionale în definirea, construirea, susținerea și proiectarea unui model strategic Smart Power, ca modalitate, formulă de utilizare optimă a resurselor și instrumentelor de putere de care dispune un stat pentru interesele, valorile, obiectivele și scopurile naționale. În prezent, una dintre caracteristicile relevante ale mediului de securitate îl reprezintă dominația cantitativă a informației. Producerea, gestionarea, manipularea, multiplicarea și valorificarea acesteia depășesc granițele strict insituționalizate, iar efectele se regăsesc în toate domeniile societății.

În acest context, pregătirea specifică a specialiștilor din instituțiile de intelligence, acceptate ca unul dintre instrumentele de putere ale statelor, se desfășoară sub complexitatea evoluției informației și mijloacelor de transmitere și prelucrare a acesteia, precum și în cadrul evoluțiilor social-economice, inclusiv pandemice și sub presiunea dinamicii dezbaterilor și acțiunilor politice.

Cuvinte-cheie: hard power, intelligence, educație, leadership, performanță.

INTRODUCERE. SMART POWER – SCURTĂ ABORDARE TEORETICĂ

Creditat ca unul dintre autorii importanți care au abordat conceptul „*smart power*”, Joseph Nye (asistent al Secretarului apărării pentru relații internaționale în administrația Clinton) pleacă de la definirea puterii ca fiind capacitatea unui stat de a obține rezultatele dorite, inclusiv prin modificarea comportamentelor altor actori, dacă situația impune. Frecvent, puterea este asociată cu deținerea unor resurse specifice, în general asociate: populației, teritoriului, resurselor naturale, mijloacelor economice, forței militare. Puterea cunoaște o dimensiune potențială sau una materializată, prin politici guvernamentale ale căror reușite depind de lideri și conducători de stat pricepuți. În mod tradițional, testul unei mari puteri a reprezentat constituirea „*forței pentru război*” (Nye, 2002, p. 4).

Nye detaliază cu privire la distincția, diferențierea dintre puterea de tip *hard* (ce derivă din instrumentarul militar și economic) și cea de tip *soft* (generată și susținută de atractivitatea oferită de cultura, ideologia, valorile, instituțiile unui stat) ca fiind un fenomen ce ține de gradul sau consistența utilizării acestora, atât în natura comportamentului, cât și în materialitatea instrumentelor și resurselor aferente. Ambele tipuri de putere interacționează, se susțin reciproc și sunt aspecte ale abilității de atingere și realizare a scopurilor, prin afectarea comportamentelor altor actori. Ca exemplificare, „*command power*” – puterea de a exercita autoritate (hard) – reprezintă abilitatea de a modifica ceea ce fac alții și rezidă în coerciție sau persuadare, convingere (inducement). „*Co-optive power*”, puterea de cooptare, reprezintă capacitatea, abilitatea unui stat de a reproiecta, reface, influența și reformula („*shape*”) ceea ce alți actori statali doresc și poate deriva din atractivitatea unei culturi și ideologii, respectiv din abilitatea de a manipula agenda de opțiuni politice. Evident, formele de comportament ale statelor în cazul exercitării puterii în relațiile internaționale se desfășoară de-a lungul unui continuum între cele două extremități (puterea de a exercita autoritatea, respectiv de a coopta) și pot include: coerciția, persuasiunea, influențarea agendei politice, atractivitatea. Din această perspectivă, există tendința de a se asocia resursele specifice puterii de tip soft cu comportamentul atribuit puterii de cooptare, în timp ce resursele asociate puterii de tip hard sunt, mai degrabă, legate de comportamentul de a exercita comanda, dominația, relația fiind una imperfectă, totuși. Ca exemplu, unele state ar putea fi mai degrabă atrase spre state care dețin putere de exercitare a autorității, datorită mitului invincibilității de care se bucură ultimele; totodată, autoritatea, uneori, poate fi utilizată pentru constituirea de instituții care devin legitime.

Dar, în general, asocierea prezentată mai sus este cea care trimite la referința de soft și hard power. (Ibid., p. 179).

Pe linia argumentației, puterea în era informațională globală devine tot mai puțin tangibilă și tot mai puțin coercitivă, în special în rândul statelor avansate. Într-o lume diversă, cum este cea de azi, toate cele trei surse de putere – militară, economică și de tip soft – rămân relevante, în diferite grade de interacționare și de influențare reciprocă, iar dacă actualele tendințe economice și sociale se vor menține, exercitarea conducerii în revoluția informațională și puterea soft vor deveni tot mai importante. Puterea în secolul XXI se va exercita printr-un mix de resurse și instrumente de tip hard și soft. În acest context, SUA vor continua să dispună mai mult decât oricare alt stat de cele trei surse: militară, economică și soft power, iar cea mai mare greșeală pe care SUA ar putea să o facă în acest context ar fi să eșueze într-o abordare unidimensională și să considere că investirea exclusiv în instrumentul militar va asigura și va susține puterea americană. (Ibid., pp. 11-12).

Pe de altă parte, subsumat scopului tematicii și articolului, considerând termenul SMART ca acronim, literatura în domeniul managementului organizațiilor propunându-l ca o modalitate uzuală, practică, pentru definirea obiectivelor manageriale: Specific Measurable Achievable/Agreed Relevant Timely. Adică, managementul, ca structură de conducere, trebuie să ia în considerare o serie de criterii pentru stabilirea și definirea unui obiectiv organizațional: să fie specific, să se refere la un domeniu anume, să fie clar și precis definit; să fie măsurabil, cuantificabil prin instrumentele manageriale avute la dispoziție, să permită evaluarea (cantitativă și calitativă) cât mai obiectivă a acestuia; să poată fi îndeplinit cu resursele pe care organizația le are la dispoziție, ținând cont, în special, de resursa umană, cu calificările, competențele și caracteristicile acesteia și, totodată, să fie agreat de angajați și management; să fie relevant pentru domeniul de activitate al organizației și să contribuie la misiunea organizației, să fie realizabil într-un interval de timp stabilit concret, să fie încadrat în timp. Multitudinea lucrărilor de specialitate în domeniu oferă un loc special acestei modalități de abordare a obiectivelor. Astfel, și perspectiva managementului asupra definirii scopurilor sau obiectivelor poate fi convergentă modalităților de utilizare a instrumentelor de putere de care dispun decidenții politico-militari sau politici.

Promovat ca model strategic pentru secolul XXI, smart power solicită elitelor unui stat, în special clasei politice, identificarea și materializarea caracteristicilor instituțiilor publice, definirea politicilor, implementarea și corectarea acestora în mod oportun, precum și implicarea tuturor elementelor constitutive ale societății într-o sinergie națională, pe cele două paliere, intern și internațional. Pe plan extern, utilizarea inteligentă a instrumentarului național de putere solicită viziunea și acțiunea instituțiilor statului, mediului național de afaceri, academic și societății civile pentru identificarea acelor formule de participare și cooperare internațională și de parteneriat prin care interesele naționale sunt susținute, obiectivele politice

sunt atinse, iar vulnerabilitățile, riscurile și amenințările sunt limitate, în contextul folosirii judicioase a resurselor aflate la dispoziție.

În concluzie, modelul smart power evidențiază și impune utilizarea optimă a instrumentelor de putere de care dispune un stat pentru atingerea obiectivelor naționale, menținerea acestora în nivelul adecvat de ambiție și susținerea interesului național pe termen lung.

SERVICIILE DE INFORMAȚII ÎN MEDIUL SOCIETAL ACTUAL

În era informației (caracterizată prin incertitudine și abundență informațională – Revoluția Surselor Dechise, dezvoltări exponențiale ale cercetării și analizei în mediile academice private etc.), în care statele continuă să rămână factorul fundamental de organizare a puterii și de generare a ordinii la scară mondială, rolul serviciilor de informații se menține, în principal, pentru identificarea amenințărilor, prin capacitatea acestora de a oferi decidentului politic ceea „*cheie de decriptare a realității*”, reprezentată de masa de date, fapte, evenimente, procese disponibile pentru formarea cunoașterii strategice, pe care nici o altă sursă de informații nu o poate furniza (Maior, 2010, p. 31).

Provocările de natură economico-socială, tehnologică și instituțională ale mediului operațional la adresa acestei activități fundamentale sunt amplificate, în contextul actual, de pandemia SarsCov2, cu toate limitările, modificările instituționale, comportamentale, politice și sociale aferente. Fără pretenția de a epuiza totalitatea factorilor, evenimentelor sau acțiunilor cu impact asupra bunei funcționări a instituțiilor de stat, prezint mai jos o abordare recentă, relativ diferită de clasică analiză pe modelul PMESII (Politic, Militar, Economic, Social, Informațional, Infrastructură, de Mediu), care aduce în prim-plan o serie de caracteristici ale societății contemporane (elaborate dintr-o altă perspectivă), de care serviciile de informații trebuie să țină cont.

Astfel, evenimentele, fenomenele și dezvoltările social-demografice, tehnologice și informaționale, într-un orizont de 20-25 de ani, ar putea fi influențate fundamental de 10 factori, care să determine evoluția umanității mai degrabă către formarea tipului de individ „*client*” (*Clients*) și „*mânios*” (*Irat*) decât către Homo Deus, de care vorbește cu optimism Yuval Harari în lucrările sale (Bondoc, 2020):

1. Laicitatea (și laicizarea vieții urbane) a permis dezvoltarea puternică a științei și tehnologiei, cu progresele aferente, dar a concentrat atenția pe aspectele materiale și pe termenul scurt, determinând mutarea „*răspunderii*” de la Dumnezeu la om.
 - Această situație favorizează creșterea numărului persoanelor cu o mai slabă legătură cu divinitatea, tendința spre excese, slăbirea moralității, prin coborârea acesteia dinspre transcendent către mundan, creșterea nemulțumirilor populare, afectând, totodată, trăirile oamenilor religioși.

2. Dezvoltarea sistemelor de canalizare și apă potabilă, precum și progresul industriei farmaceutice și medicale au adus beneficii imense, dar au decuplat omenirea de evoluția naturală.
 - Progresul social a determinat creșterea speranței de viață, dar, pe plan fizic, apare dependența de tehnologie și medicație, scăderea toleranței la durere, neplăcere și disconfort și creșterea „nevoilor” și așteptărilor de sprijin dinspre exterior.
3. Progresul confortului casnic, profesional și urban a dus la diminuarea provocărilor și rezistenței fizice și intelectuale pentru majoritatea populației, accentuând, astfel, decuplajul de evoluția naturală.
 - Gradul de dificultate și numărul provocărilor au scăzut pentru o mare parte din populație, iar consecințele de ordin fizic (obezitate, slăbire musculară, modificări ale scheletului etc.) vor fi completate de efectele asupra intelectului uman, insuficient utilizat.
4. Stimularea permanentă a consumului duce la modificări complexe de comportament.
 - Stimularea multiplicării și schimbării frecvente (prin apelul comericanților în principal la latura emoțională, mobilă și la prioritizarea termenului scurt, în detrimentul rațiunii și termenului lung) a produselor și serviciilor achiziționate cu o nouă variantă va conduce la atenuarea relațiilor de profunzime și la tendințe spre comportamente superficiale, lipsite de repere stabile.
5. Volumul și frecvența evoluțiilor științifice au împins tot mai mulți oameni spre un sentiment de inadecvare profesională și chiar socială, aceștia nemaștiind cum să țină pasul.
 - Dezvoltarea actuală continuă determină schimbări economice, profesionale și interacțiuni umane mai frecvente decât suportă confortabil o persoană în mod obișnuit, ceea ce generează provocări intelectuale sporite, a căror gestionare necesită sprijin extern (ghidare sau formare specializată); numeroase persoane devin resentimentare și sunt tentate să sprijine politic soluțiile și ofertele populiste care, în schimbul voturilor, promit miracole și învinovățirea „celorlalți” (bogatul, străinul, trădătorul din partid etc.) pentru dificultățile proprii. Frustrarea constantă duce la pusee de mânie.
6. Societatea informațională a agravat problemele de mai sus. Deși a facilitat enorm accesul la informație și experiențe, a avut și are și efecte negative serioase.
 - Printre acestea se identifică: inundarea creierului cu un volum mare de date, dificil de gestionat (apare sentimentul de surmenaj), excesul de idei, imagini, sunete, mișcări, mirosuri, senzații gustative și interacțiuni sociale

- fiind de câteva ori mai mare comparativ cu un secol în urmă; manifestările emoționale, senzaționaliste și exhibiționiste/de tip tabloid, pentru a ieși în evidență, ca forme personale de exprimare (prin intermediul mass-mediei, pe platformele sociale sau în alte ocazii publice); propagarea masivă de știri false prin intermediul internetului (favorizată de înclinația naturală a ființei umane spre senzațional, știri și scenarii conspiraționiste, negative la adresa normalului), ceea ce afectează calmul și coeziunea societății; „recompensele” imediate, cu favorizarea concentrării pe durate scurte și a dependenței de sprijinul altora.
7. Depășirea nivelului nevoilor de bază, bogăția și tehnologia acumulată a societății, precum și conștientizarea vastității și complexității unei lumi globale au indus un sentiment de siguranță, dar și de frustrare, cu scăderea responsabilității individuale.
 - Complexitatea societală tinde să fie tot mai greu de înțeles, să inhibe participarea individuală la starea generală de bine, să acopere neregulile și să tolereze iresponsabilii (care nu ajung să fie trași la răspundere); pe plan politic, omul-client are tendința să acționeze pe termen scurt, în conformitate cu ciclul electoral (4-5 ani) sau, de ce nu, cu cel profesional (de schimbare a locului de muncă la un interval de câțiva ani).
 8. Numeroși oameni au ajuns pe „piramida lui Maslow” la nivelul la care doresc să se exprime și să fie ascultați/apreciați; acest fapt coincide cu alimentarea excesivă de către marketing și societatea informațională a emoționalului și radicalismului pozițional.
 - Existența numeroaselor poziționări și situații ideatice, politice, ideologice determină apariția și promovarea discursului radical, pentru ca mesajul să ajungă la țintă; dezbateră tradițională tinde să fie estompată de acest tip de discurs și mesaj, ceea ce afectează concentrarea pe principii, coeziunea socială și dialogul real.
 9. Sistemul de vot universal a permis o armonizare rezonabilă de interese între elite și interesul general pentru aproximativ 70-80 de ani, dar, în prezent, societatea experimentează fisuri în creștere.
 - Cât timp modelul socio-economic a urmărit să acopere nevoile de bază, interesul general a fost armonizat cu nevoile reale ale majorității oamenilor, iar problematicile supuse discuțiilor erau mai ușor de perceput în mod corect; ca urmare a depășirii nevoilor de bază în numeroase state, societatea de consum în era informațională a bogăției de date, produse și servicii împinge spre stimularea emoționalului și iraționalului, cu consecințe politice de favorizare a dezbaterilor emoționale în detrimentul raționalului; apare necesitatea pentru asigurarea unei informări corecte și a formării democratice a populației din primii ani de școală.

10. Fenomenul globalizării supune individul: a. unei concurențe profesionale intense; b. presiunii spre uniformizare culturală/identitară prea rapidă; c. comparații „*ascendente*” cu cele mai înalte standarde (mondiale), inclusiv din punct de vedere socio-politic.

- Nevoia umană de siguranță și control determină tendința comportamentului indivizilor spre stabilitate și predictibilitate. Or, schimbările tehnologice au mărit semnificativ eforturile individuale și colective de adaptare profesională și economică, cu dificultățile și grijile aferente; tendința de uniformizare culturală, socio-politică și identitară suplimentează aceste eforturi. Statutul indus de client permanent, sub lozinca „*clientul are întotdeauna dreptate*”, stârnește așteptări în indivizi cu privire la drepturile lor față de ceilalți, greșit înțelese, sentimente de frustrare, instabilitate emoțională, mânie, exprimarea de mesaje radicale, negativism, respingerea soluțiilor pe termen lung.

Cei zece factori dețin potențial de generare a unor consecințe nefaste pentru întreaga societatea umană, precum:

- Declinul fizic și mental al omului mediu, deși există numeroase premise pentru un progres semnificativ.
- Emergența unui nou tip de „*religie*”, de factură consumeristă, exagerată, prematură și nesustenabilă pentru segmente de populație în creștere, care se prezintă deconectată de o contribuție proprie la societate.
- Tentația, din partea unor grupuri tot mai numeroase de indivizi, de agresare comunicațională a celor care au altă părere și inclusiv distrugerea modelelor sociale actuale fără propuneri de înlocuire, ceea ce devine similar unei abordări de tip anarhic.
- O tendință de iresponsabilitate „*veselă*” manifestată de numeroși decidenți, aflați pe diferite paliere de exercitare a funcțiilor publice, cu perspective de agravare a problemelor.

Factorii evidențiați se alimentează reciproc și încurajează comportamente deviate, care trebuie contrabalasate prin mixul potrivit de politici publice, inteligente și rezonabile, cu o notă aparte privind pregătirea tinerei generații pentru a gestiona corespunzător abundența informațională la care este supusă.

Cu referire la domeniul informațiilor, politicile trebuie să ia în considerare că factorii relevanți de evoluție societală împing serviciile de informații să experimenteze, în prezent, o schimbare de paradigmă, care, în linii generale, se prezintă sub forma unor procese de trecere, specifice managementului schimbării, evidențiate de o serie de axiome (Nițu, 2018, p. 218):

- de la riscuri clasice, simetrice și clare la riscuri asimetrice, tot mai difuze și neliniare;

- de la informații la intelligence;
- de la securitatea axată pe stat la securitatea axată pe individ (human security);
- de la agenții de intelligence la comunități (tot mai integrate) de intelligence;
- de la competiție la cooperare și lucru sinergic între agenții prin task force-uri comune pe obiective, domenii sau subiecte clare;
- de la sisteme naționale de securitate la întreprinderi comune pe obiective, domenii sau subiecte de expertiză;
- de la ciclul liniar de intell la procese de intell de tip rețea;
- de la managementul resurselor informaționale la managementul cunoașterii;
- de la vechile la noile aplicații IT;
- de la *need to know* la *need to share* și chiar *responsability to provide*;
- de la compartimentarea muncii la task force-uri multidisciplinare și centre de fuziune;
- de la accentul pe prognoze la scenarii și simulări menite să schimbe viitorul;
- de la metode de pregătire *in house* la parteneriate extinse cu mediul academic și societatea civilă;
- de la produse de intell pe suport hârtie la *brieferi* care să interacționeze direct cu consumatorii/beneficiarii.

Procesualitatea schimbării se adresează direct modului de formare profesională a personalului din instituțiile responsabile de managementul resurselor informaționale și cunoașterii, determinând decidenții și conducătorii structurilor de pregătire să formuleze și să materializeze noi formule de inovare strategică și decizii transformatoriale (Colesniuc, 2019).

PREGĂTIREA PERSONALULUI – FUNCȚIE STRATEGICĂ A INSTITUȚIILOR DE INTELLIGENCE

Serviciile de informații se înscriu în aceeași logică de funcționare a oricărei organizații (formă definită, controlată și coordonată de desfășurare a activităților umane pentru atingerea scopurilor propuse), indiferent de orientarea funcțională a acestora, în maniera constitutivă profit – non-profit/de stat – particulare.

Componentele oricărei organizații, inclusiv ale celor care activează în domeniul intelligence, sunt primordial dependente de factorul uman, de calitatea, motivarea, angajarea, satisfacția, conducerea și interacțiunea acestuia într-un cadru reglementat și orientat unui scop anterior definit.

Modelul *smart power* pentru serviciile de informații nu poate fi dezvoltat pe o componentă educațională fără a face apel la continuul temporal și instituțional. Cunoașterea strategică se generează prin asumarea moștenirii cunoașterii anterioare, a experiențelor instituționale, transformate în lecții învățate, care sunt

incluse în procesul educativ prezent pentru formarea experților și liderilor. Proiectarea curriculară trebuie să țină cont atât de solicitările structurilor specifice din componența serviciilor de informații, transpuse în modelul absolventului sau competențele urmărite a fi atinse la finalizarea pregătirii (din perspectiva a fi, a ști, a face), cât și de evoluțiile mediului de securitate în domeniile fundamentale (politic, economico-financiar, social-cultural, militar, tehnologic, infrastructură, mediu înconjurător și climatic), a căror înțelegere și cunoaștere sunt conferite de funcțiile cognitiv-interpretative ale structurilor de formare.

Întregul proces de formarea profesională include cel puțin trei participanți importanți, care construiesc, astfel, o relație reciproc avantajoasă: „studentul/angajatul”, „instructorul/profesorul” și beneficiarul/„angajatorul”.

Interacțiunea acestora se circumscrie obligației de a defini, adopta, internaliza și dezvolta acele competențe profesionale, valori, atitudini și comportamente pentru produsul procesualității educaționale și de instruire (studentul) care, pe de o parte, să contribuie la îndeplinirea misiunii organizației, serviciului de informații – definită minimal prin evitarea surprinderii strategice și furnizarea de informare curentă și cunoaștere strategică pentru decidenți, iar în perspectivă, să favorizeze continua îmbunătățire a proceselor interne prin care să se asigure performanța instituției și adaptarea acesteia la provocările de securitate, curente și viitoare.

Analize cu privire la competențele solicitate de piața muncii în zone urbane populate, mai mari de 100.000 de locuitori, arată preferința, tendința companiilor de a angaja personal, pe distribuția soft (a), respectiv, hard (b), care dovedesc sau dețin: a. creativitate (similar 2019), persuasiune (s.2019), capacitate de colaborare (s.2019), capacitate de adaptare (s.2019), inteligență emoțională; b. competențe cu privire la: blockchain, cloud computing, gândire analitică (analytical reasoning, s.2019), inteligența artificială, UX Design (s.2019), analiză de afaceri (business analysis), marketing specific (affiliate marketing), vânzări (s.2019), scientific computing, producția video (Pate, 2020).

Unul dintre obiectivele importante și constante ale organizațiilor translatate în procesul de educație și instruire îl reprezintă formarea liderilor. Declarativ, este un subiect permanent evocat de conducerea oricărei organizații, indiferent că este instituție publică, firmă sau organizație neguvernamentală. Nici serviciile de informații nu fac excepție. Provocarea pe care o incumbă procesul în sine, cu caracteristici tactice, la o primă constatare, are influențe strategice, întrucât reprezintă opțiunea pentru continuitate și performanță a conducerii curente, care trebuie subsumată triangulației ethos-pathos-logos.

De aceea, în proiectarea curriculară sunt legitime problematizările cu privire la ponderea optimă a disciplinelor specifice; centrul de greutate al acestei pregătiri; definirea relațiilor și ponderilor dintre competențele tehnice, sociale,

comunicaționale și de conducere; adecvarea tendințelor tehnico-științifice la formarea competențelor; influențele mediului operațional asupra cerințelor de pregătire; gestionarea presiunii exercitate de evoluția exponențială a domeniului IT&C asupra pregătirii personalului.

Ca exemplificare, cel puțin cinci evoluții tehnologice vor transforma semnificativ mediul informativ-operativ specific structurilor de informații, cu implicații asupra procesului de proiectare a pregătirii pentru personal, adecvată acestora (Vasian, Iorga, 2019, p. 82):

1. Dependența extinsă de rețeaua internet a statelor, organizațiilor și a actorilor non-statali, la nivel global, prin explozia conexiunilor și creșterea vitezei de acces la servicii de rețea (4G/5G), a utilizatorilor umani, atât în zonele economice și sociale puternic dezvoltate, cât și în regiunile slab dezvoltate generatoare de insecuritate – diminuarea interacțiunii umane sociale și migrarea către interacțiunea umană digitală.

2. Definirea și manifestarea mediului cibernetic, cu toate componentele sale (hardware, software, management, personal), ca un nou mediu operațional militar, relevanță recunoscută și de NATO – noi capacități de acțiune ofensive aflate la granița dintre convențional și hibrid.

3. Apariția și implementarea la scară largă a sistemelor de supraveghere digitale globale de tip „*smart surveillance*” în mediul internet (inclusiv în DarkNet), în rețelele de comunicații digitale (mobile, fixe, terestre, satelitare etc.) și în sistemele civile de monitorizare și securitate – tehnologie avansată pentru algoritmizarea și automatizarea proceselor operative de intelligence.

4. Implementarea accelerată a algoritmilor de inteligență artificială (IA) în serviciile informatice, sistemele de armament și securitate, în industrie și în societate, concomitent cu dezvoltarea instrumentelor de tip IA aplicative (machine learning, Natural Language Processing – NLP și Computer Vision), apte să înlocuiască cu succes factorul uman – robotizarea și algoritmizarea domeniilor de intelligence, precum OSINT, CYBERINT, HUMINT, IMINT, GEOINT.

5. Atingerea maturității tehnologice și creșterea relevanței industriei și tehnologiei spațiale, concomitent cu facilitarea accesului la aceste dezvoltări pentru actori non-statali și state mai puțin dezvoltate, dar care urmăresc dobândirea rapidă a unor instrumente de înaltă tehnologie utilizabile atât în raporturile de putere, cât și în atingerea unor scopuri defensive și ofensive de securitate – mutarea confruntărilor militare în domeniul spațial, tehnologizarea instrumentelor de supraveghere și a sistemelor de tip ISR.

Aceste dezvoltări, rezultat direct al aplicării tehnologiei avansate în societatea civilă și în sfera militară din ultimii 10 ani, vor reprezenta principalul factor

de remodelare a mediului operativ și informativ pentru interesul oricărei structuri de informații, indiferent de regiunea, zona sau domeniul în care operează.

Aspectele tehnologice menționate vor impune separarea proceselor actuale de pregătire pe două sau chiar trei paliere, astfel: etapa de instruire, etapa de educație avansată și etapa de dezvoltare a culturii strategice pe domeniul securității, intelligence și tehnologiei (Vasian, Iorga, p. 89).

Nu trebuie pierdut din vedere faptul că aceste abordări se adresează unei categorii reprezentate de persoane adulte, ce necesită utilizarea modelului andragogic (diferit față de modelul pedagogic), a cărui funcționalitate și eficiență se bazează pe o serie de principii care iau în considerare: respectul personalului didactic față de audiență; colaborarea instituțională între educator și educat, reciproc avantajoasă (implicarea beneficiarului în elaborarea documentelor de planificare a pregătirii și a cursanților în evaluarea procesului de instruire); independența proiectată pentru studenți, care să faciliteze autonomia decizională a acestora; experiența profesională și de viață a cursanților (prin care pot să contribuie la și să ofere sugestii și propuneri de îmbunătățire a conținuturilor de formare profesională; facilitarea metodelor participative de instruire etc.), soluționarea problemelor (problematizare și elaborare de conținut cât mai apropiat de realitate, ce impune soluții corespunzătoare); gândirea critică (Dragoman, 2017, pp. 73-82).

Ca element definitoriu pentru funcția de adaptare a organizației la mediul operațional, formarea și educarea profesională continuă a personalului din serviciile de informații devine, astfel, o activitate cu dimensiune strategică, instituționalizată, ce asigură și acoperă nevoia de continuitate și progres a instituției, ca sistem funcțional destinat bunăstării societății.

CONCLUZII

În linie conceptuală, dar și acțională, modelul *smart power* impune glisarea decidenților pe acele instrumente de putere care corespund și răspund cel mai bine pentru gestionarea provocărilor la adresa intereselor unui stat.

Utilizarea adecvată și optimizată a mijloacelor și resurselor la dispoziție impune ca decidenții să beneficieze de o cunoaștere strategică (considerată atât în profunzime, cât și deschidere orizontală și prospectivă), pe care o pot furniza doar serviciile de informații naționale, instituționale, prin formatele de cooperare interinstituțională, departamentală, dar și la nivel internațional, prin formate de cooperare bilaterală sau în domeniul securității.

Sub presiunea societății informaționale și a revoluției surselor deschise, serviciile de informații experimentează o schimbare de paradigmă, necesară adaptării la caracteristicile în permanentă evoluție ale mediului operațional.

Componentă a instituției, structura de formare și educare profesională, ce îndeplinește o funcție strategică, trebuie, pe de o parte, să răspundă cerințelor beneficiarilor, cu privire la modul de definire, implementare și formare a competențelor profesionale, dar, totodată, poate să contribuie prospectiv și formativ, cu evaluări, soluții și propuneri, pentru continua modernizare și aliniere a formării profesionale specifice la caracteristicile societății actuale și în perspectiva următoarelor decenii.

BIBLIOGRAFIE:

1. Bondoc, L. (2020). *Homo Cliens și Homo Iratus*, www.contributors.ro/homo-cliens-si-homo-iratus/, accesat la 5 octombrie 2020.
2. Colesniuc, D. (2019). *Educația de intelligence, inovare strategică*. Lucrările Conferinței Științifice Internaționale „Gândirea Militară Românească”. București.
3. Idem. (2019). *Centrul de pregătire în domeniul informații pentru apărare – adaptare trasformațională a proceselor de instruire și educație în dinamica mediului de securitate*. În Revista *Infosfera*, nr. 2.
4. Dragoman, M.M. (2019). *Andragogia și metodele moderne în educarea ofițerilor de informații în învățământul de formare profesională continuă*. În *Infosfera*, nr. 2.
5. Maior, G.C. (coordonator) (2010). *Cunoașterea strategică în era globalizării*. În *Un război al minții – Intelligence, servicii de informații și cunoaștere strategică în secolul XXI*. București: Editura Rao.
6. Medar, S.T. (coordonator) (2007). *Capabilități ale serviciilor moderne de informații*. București: Editura Centrului Tehnic-Editorial al Armatei.
7. Mocanu, M. (2018). *O teorie generală privind conceptul elementar de risc*. București: Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”.
8. Idem. (2018). *Analiza strategică în mediul de securitate contemporan*. București: Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”.
9. Nițu, I. (2018). *Analiza de intelligence – O abordare din perspective teoriilor schimbării*. București: Editura Rao.
10. Nye, J.S.Jr. (2002). *The Paradox of American Power. Why the World's only Superpower can't go it alone*. Oxford University Press.
11. Savu, G., Pârlog, A. (2009). *Producția de intelligence*. București: Editura Medro.
12. Vasian, B., Iorga, B. (2019). *Evoluția structurilor de intelligence în era tehnologiilor avansate*. În Revista *Infosfera*, nr. 4.
13. The Top Skills Companies Need Most in 2020 – and how to learn them, www.linkedin.com/business/learning/blog/top-skills-and-courses/the-skills-companies-need-most-in-2020and-how-to-learn-them, accesat la 2 octombrie 2020.
14. https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2020/4/pdf/190422-ST_Tech_Trends_Report_2020-2040.pdf, accesat la 14 septembrie 2020.